

לבעינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה שצו

ה בתמוז תשפ"א

פרשת "חקת"

"כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ"

הודאה על סוד מגפת הקורונה

בכלל, ואת עולם התפילה
בציבור בפרט, שנשחק מאוד
בשנה ומחצה האחרונות.

**"זֶה הַשָּׁעַר לַה' צְדִיקִים יָבֹאוּ
בּוֹ"²** שמחה גדולה והודאה
רבה לקב"ה בורא העולם
מתרוננות בלבנו ביום זה,
כאשר בשעה שהעולם הרחב
עודנו מתמודד עם המגפה,
אנו בני ארץ ישראל זוכים
להתקיימות דברי התורה
אודות ההשגחה המיוחדת של

הקב"ה בארץ³: **"אַרְץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תָּמִיד
עֵינֶי ה' אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה".**
הרמח"ל ב'דעת תבונות' מסביר⁴ שפירוש הביטוי **"כִּי
ה' עֵינָיו מִשְׁטָטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ"**⁵ הוא ההשגחה
הפרטית.

מטרת הרע בעולם
היא לגרום לכך
שמתוך עומק הרע
האדם יידע להעריך יותר
טוב ה' השורה בעולם

"פִּתְחֵת שְׁקִי וְתֹאזְרֵנִי שְׁמִיחָה"¹
**"הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ!"¹** אני סבור שיום זה,
יום ה' בתמוז תשפ"א, בו
בטלה כליל חובת עטיית
המסכות, הוא יום גדול עבור
העם היושב בציון. היום
הסתיימה הקורונה באופן
רשמי במדינת ישראל. מגפה
נוראה זו, שכילתה נפשות
רבות כל כך, וביניהן צדיקים,
תלמידי חכמים ואלפי עמך

בית ישראל, מוכרזת החל מהיום כבטילה באופן רשמי
ומעשי. מעתה הוסרו המחיצות והורדו המסכות.
מהיום ניתן להיכנס לבתי כנסיות ולמתחמים סגורים
אחרים במדינת ישראל ללא מסכות על פנינו. זהו דבר
ייחודי רק למדינת ישראל, בארצות אירופה ובשאר
העולם המצב עודנו שונה, כידוע.

במאגר מוסגר אומר שייתכן וסגירת בתי הכנסת
במדינת ישראל לראשונה הייתה חלק ממהלך אלוקי
שנועד לעוררנו לבנות מחדש את עולם התפילה

² שם, פסוק כ

³ דברים, פרק יא, פסוק יב

⁴ אות פ': "כי בכל המדות המעולות אשר נבחנו בכוודו ית', בהיותו פועל לפי ערך
נבראיו, כך נמצא חלקים בדמות האדם הזה; דרך משל: עין - תחת עין השגחתו
המשגיח אל כל יושבי הארץ לדון את כל מעשיהם"; ענין עוד מורה הנבוכים, חלק
א, פרק מד

⁵ דברי הימים ב, פרק טז, פסוק ט

¹ תהלים, פרק קיח, פסוק א

”עַל כָּל אֲהוּדָךְ”

ברצוני להתבונן בעניין זה. חיינו מורכבים משני סוגים של תקופות. ישנם ימים בהם אנו חשים 'הארת פנים' וישנם ימים של 'הסתר פנים'. לעיתים ה' מנהיג אותנו מתוך 'הארת פנים' ובעיתות אלו הכל הולך למישרין. בתקופות אלו בחיינו נדרשת עבודה רוחנית המיוחדת להן - להכיר את חסדו של הקב"ה ולהודות לו. זהו סוג של עבודת ה' מתוך שלוה. הרמב"ן, שנביא את דבריו בהמשך, אומר שתכלית בריאת העולם היא שהבריות תכרנה בטובותיו של מקום, תודנה לו בבתי הכנסיות ובבתי המדרשות, תראנה בטוב ה' ותשבחנה אותו על כך.

אמנם, הטבע האנושי גורם שבימות שגרה, בהם החיים נעים במסלולם התקין והמסודר, קשה יותר לזכור את הקב"ה. קל יותר לגלות אותו ככאשר מתעורר קושי, כאשר קיים לחץ, כבזמן מלחמה או חולי. בימים כאלו מקיימים עצרות תפילה המוניות, לעומת זאת כאשר נדרש להודות לה' על הטוב אשר גמלנו לעיתים איננו זוכרים זאת. מדוע איננו עורכים עצרת הודיה בכל יום רגיל ושגרת בו אנו קמים בריאים ופוחתים את היום ב"מודה אני לפניך מלך חי וקיים"? הטבע האנושי הוא שרק כאשר מתעורר לאדם צורך כלשהו הוא זועק לקב"ה שיסייע לו בכך. כשיש זמן קשה נזכרים שיש עוד כתובת אחת בעולם ועל ידי כך מתקרבים יותר לקב"ה.

לפיכך, מעידה הגמרא⁶ שישיראל "מחבבין את הצרות", כלומר שמחים כאשר "נגאלים מהם והנס חביב עליהם להזכירו לשבח של הקב"ה". ישראל מחבבים את צרותיהם מפני שכאשר הם נושעים מהן נוצרת להם הזדמנות נוספת להודות לה', שזוהי תכלית חיינו. כאשר האדם מפנים שההודאה לה' היא מרכז החיים הוא מתקרב לקב"ה. ה'שפת אמת'⁷ מתבטא שכל הרעות שבעולם הן לכוונה זו של הכנעת האדם שבעזרתה יגלה את הקב"ה, יתבטל בפניו, יבקש אותו וידע שרק בידו היא הישועה. לשמחתנו רוב חיינו חולפים עלינו מתוך ימים של הארת פנים, מתוך טוב ה' שמתגלה בעולם בכל אורחות חיינו.

”חֶסֶד ה' מְלֵאָה הָאָרֶץ”

הפסוק בתהלים אומר⁸: **”כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ”**. מסביר זאת הרב זצ"ל ב'עולת ראייה'⁹: **”ההשקפה הכללית על חסד ה'. המלא עולם תלמדנו שהטוב והחסד של החיים הם היסוד הקבוע והמנצח במציאות”**. הקב"ה הוא רב חסד ומידת **”טוב ה' לכל”**¹⁰ היא השלטת בעולם זה, אשר בראו הקב"ה על מנת להיטיב, **”כִּי אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה”**¹¹. על כן הטוב והחסד הוא הגורם המוביל בעולם בדרך כלל. **”ואם אנחנו מוצאים את הרע, את האף והזעם שמתגלה בעולם”** - מגפת הקורונה, למשל, שהפילה מיליוני חללים - **”הרי הוא לעומת הטוב הכללי דבר ארעי”**. הרע הוא היוצא מן הכלל, בבחינת **”כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ”** בלבד. אולם, כשהכל מתנהל כשורה איננו זוכרים להודות לרעה או להורים על כך, רק כאשר דבר מה אינו עונה על צפיותינו אנו מתרעמים ומתלוננים. זהו מנהגו של עולם. עלינו לדעת כי אף הרע הארעי הקיים במציאות **”בא רק לבסס את הטוב, להעמידו ולהרחיבו”**. מטרת הרע בעולם היא לגרום לכך שמתוך עומק הרע האדם יידע להעריך יותר את הטוב ויבחין בטוב ה' השורה בעולם. **”כי אין שום ספק, שהמגמה הכללית מתגלה בהיסוד והתוכן הקבוע בשטפו התדירי במלוא עולם כולו”**. כאשר משקיפים בהשקפה כוללנית על העולם מבחינים בכך שהנהגה הכללית התדירית מלאת טוב וחסד.

יש השואלים: כיצד ייתכן שהתרחש אסון כה נורא במירון? אני שואל להפך: כיצד ייתכן שאסון שכזה לא התרחש עד עתה? את זאת שכחנו לשאול. אסון זה הוא מאורע אלוקי. מבלי לבדוק זאת אני משוכנע שגם בשנים שעברו דחפו שם באותן מדרגות ומדוע אז לא התרחש אסון שכזה? כי **”טוב ה' לכל”**! כי ההנהגה העיקרית בעולם היא הנהגת החסד.

לכן, כאשר מתרחש אירוע המזעזע את היציבות ואת ביטחוננו בשגרת המציאות צריך להתעורר בקרבנו בירור עמוק. הלוא **”אין שום ספק שהמגמה הכללית**

⁸ פרק ל, פסוק ו

⁹ חלק א, עמוד קפח

¹⁰ תהלים, פרק קמה, פסוק ט

¹¹ שם, פרק פט, פסוק ג

⁶ שבת, דף יג, עמוד ב

⁷ פרשת תצוה, שנת תרנ"א ד"ה במדרש זית

שקיימת בו רגישות לחוש את המציאות, המבארות לו את הטוב ואת החסד הכללי הנוהג בעולם, מחסדי צור עולמים אדון כל הבריות, אשר חפץ חסד הוא, היא כי הרע והאף הרגעי הנמצא בעולם איננו בא כי אם לעדן את הטוב, לטהרו ולרוממו, וזולת זה לא היה הטוב טוב במילואו. אם לא הייתה הקורונה לא היינו מרגישים עד כמה נחמד כאשר ניתן ללכת ללא מסכות. **”ונמצא שהכל הוא טוב”**, גם הרע, **”והכל מעוטר בעטרה של חסד, חסד עולמים, כי בהיות האדם שְׁלוֹ וחושב שטובו בידו”**, שהוא ‘בעל הבית’ על הטוב שזיכהו ה’, **”ושכך היא מידתו, ושעמדתו היא עמדה בלתי עלולה להימעד”**, שהמציאות אינה עלולה להשתנות באחת, חלילה - **”חזון כזב זה בעצמו הוא מוריד את הערך הרוחני של האדם”**.

יודעים אנו מתוך ה”רָגַע בְּאִפּוֹ”, מתוך הזמן בו שולט האף, להתבונן בטוב האלוקי הסובב אותנו בימי השגרה הרגילים ולא לקבל את הטוב האלוקי שבעולם כמובן מאליו. לצורך כך קיימת חובת ההודאה. כאשר אימך או אשתך מכינה לך ארוחת ערב טעימה להודות על כך, וכן על כל טובה וטובה. כאשר אדם ישים לב כמה טובות גומלת עימו אשתו או כשילד יפנה את תשומת ליבו לכמה טובות עושים לו הוריו, כאשר אדם יתבונן כמה טובות עושה לנו הקב”ה, אזי הוא יתמלא בהכרת טובה ויודה על כך מקרב לב. חובת ההודאה נועדה על מנת שנכיר בטוב ה’ דווקא מתוך הצרות ונודה לו על כך. מתוך כך נזכה להכיר את טוב ה’ המלווה אותנו בימי השגרה.

”יודוך ה’ כָּל מַעֲשֵׂיךָ”

זוהי הזדמנות נפלאה להזכיר שוב את דברי הרמב”ן המפורסמים, שבדרך כלל אנו מדברים על החלק השני שלהם¹²: **”וכוונת כל המצוות שנאמין באלקיננו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה”** - לפי יכולת הבנתנו - **”שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים, מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו”**. גם לזאת ריבוננו של עולם אינו זקוק, אלא שזו דרכנו להבין את ההנהגה האלוקית. אבא

מתגלה בהיסוד והתוכן הקבוע בשטפו התדירי במלוא עולם כולו. וכאשר אנו בודקים את כל מוסדי עולם וכל ההווה כולה, ומוצאים אותה כולה מלא(ת) חיים, אנו מכירים כי החיים הם ברצונו הקבוע, ביסוד הופעת ההנהגה והמציאות הכללית, וה’אף’ הוא רק ‘רגע’ - שוטף וחולף, עובר ומתבטל”.

ניתן להדגים זאת גם בדוגמה מחיי הישיבה. ייתכן שבארוחת צהריים תחסר לאחד מאיתנו המנה העיקרית. כעת הוא מתלונן ומתרעם. אולם, האם אתמול הוא הודה לצוות המטבח על שפע האוכל הטעים שקיבל? איני אומר שיש בינינו כאלה המתנהגים כך, אני מתאר זאת רק לצורך הדוגמה. דוגמה נוספת, לאדם שרגיל כבר עשרים שנה שמקום עבודתו מעביר לו את משכורתו בעתה ובזמנה. בחודש אחת אירעה תקלה והמשכורת התעכבה, ומיד הוא הזדעק ובא בתלונות נוקבות. אדוני, האם שמת לב שבמשך עשרים שנה הכל התנהל כשורה?

האם שמנו לב לכך שהיום השמש זורחת ויש כל כך הרבה טוב בעולם, הארץ פורחת וכולנו בריאים. והנה התרגשה עלינו צרת הקורונה, זעזעה את העולם כולו והוציאה אותנו מ’אזור הנוחות’ שלנו. אולם כעת, כאשר היא מאחורינו, זהו הזמן להתבונן ו”לחבב את הצרות” - להתבונן בטוב שבעולם ובחיינו ולהודות עליו לה’ בכל לב.

יום זה, היום בו אנו גונזים את המסכות, מתאים להתבוננות על חיינו בעולם. הלוא העולם מלא בנגיפים ובחיידיקים ואנו צולחים את כל אלה מידי שנה, אלא שבשנה זו הקב”ה בחר להתגלות דרך המגפה הנוראה שהיכתה בנו. עלינו להשקיע מאמץ רוחני בהפגמת עיקרון זה ולהכיר בכך שהרע בא על מנת “לבסס את הטוב”. **”כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ”**.

”כִּי מִמָּוֶה הִכֹּל”

הפסוק הבא במזמור זה הוא: **”וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְשִׁלּוֹי בֶּל אָמוּט לְעוֹלָם”** - כלומר: כשהייתי בשלווה והכל היה לי טוב, אמרתי שאין חשש ומצב זה עתיד להישאר על כנו עד אין קץ.

ממשיך הרב ומסביר ב’עולת ראייה’ אף את פסוק זה: **”אחת ההופעות, המתגלות לעיני כל בעל רגש עדין”**

¹² רמב”ן על התורה, שמות, פרק יג, פסוק טז

אינו מצפה לכסף או לטובה אחרת מבנו, אלא לכך שיהא לו נחת ממנו. הוא ייתן לו הכל, ובלבד שיגרום לו לנחת. **"וכוונת רוממות הקול בתפילות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום"** - כבית המדרש של ישיבת הכותל, למשל - **"יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם ויפרסמו זה, ויאמרו לפניו: 'בריותיך אנחנו'!"**.

הזדמנות נפלאה נקרתה לפנינו היום לקיים בעצמנו את ייעודה של הבריאה כולה ולהודות לה' יתברך ברבים בשם כל ישראל וכשליחי ציבור עבור כל אותם בתי כנסת שמהיום ואילך ניתן להיכנס אליהם ללא מסכות: "אנחנו מודים לך, ריבונו של עולם, על חסדיך עימנו, ומכאן והלאה נשתדל להכיר בטובותיך עוד יותר."

**"הַפִּכְתָּ מִסִּפְדִּי לְמַחֹל לִי
פִּתַּחְתָּ שִׁקִּי וְתֹאזְרֵנִי שְׂמִיחָה:
לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יֹדֵם
ה' אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲוֶדְךָ:"**

**"בֹּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרְתֵּינוּ בְּתִהְלָה
הוֹדוּ לוֹ בְּרָכוּ שְׁמוֹ:
כִּי טוֹב ה' לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
וְעַד דָּר וָדָר אֶמְוִנְתּוֹ:"**